

AKSARAY AZM-İ MİLLÎ T.A.Ş 100 YAŞINDA!

DR. MUSTAFA
FIRAT
GÜL

Yalnızca şehrimizin değil aynı zamanda ülkemizin de en önemli endüstri miraslarından olan Azm-i Millî T.A.Ş. 3 Ağustos 1924 tarihinde kurulmuştur. 100 yaşına giren bu önemli kuruluş günümüzde de statüsünü korumuştur. Nice yüzlerce senelere!

Azm-i Millî Türk Anonim Şirketi ismiyle 1924 yılında, 250 bin TL sermaye ile kurulan (BCA, 030-0-018-001-001-10-37-15) şirketin amacı nizamnamesinde de belirtildiği üzere hidroelektrik santraliyle elektrik, un ve dokuma üretimidir (Nizamname, 1924: 3). Dönemin Bakanlar Kurulu'nun (İcra Vekilleri Heyeti) 3 Ağustos 1924 tarihli toplantısında nizamnamesi onaylanan anonim şirkete ortak olunabilecekti. Aksaray'da tesis edilen bu şirket halkı heyecanlandırmıştır. Nizamnamesinde belirtilen üretim hedeflerinden yalnızca mensucat (dokuma) alanında herhangi bir girişim olmamıştır.

Azm-i Millî T.A.Ş.'in başlatmış olduğu bu iktisadi hareketlilik, ilerleyen yıllarda Aksaray'da başka yatırımların açılmasına da zemin hazırlamış, devlet başta olmak üzere özel yatırımcıların, müteşebbislerin bölgeye güvenmelerini, yatırım yapmalarını kolaylaştırmıştır (BCA, 030-0-001-000-000-82-516-3). Azm-i Millî T.A.Ş.'in kuruluşundaki amacın yerine geldiğinin en büyük kanıtı da Aksaray'ın bugün herkes tarafından takdir edilen sanayi hamlesidir.

Şirketi kimler kurdu?

Azm-i Millî T.A.Ş.'nin kuruluşu ve kurucuları hakkında bilgi veren tüm kaynaklarda müessisler genel olarak Vehbi Çorakçı, Aksaray Valisi Yusuf Ziya Günar ve Belediye Reisi Mehmet Sueri'nin müşterek çalışmaları neticesi 1924 yılında, Ziraat Bankası, Sanayi Maden Bankası,

Aksaray Belediyesi, Aksaray Özel İdare teşkilatı ve Aksaray halkı olarak zikredilir.

1924 yılında yayımlanan nizamnameye göre şirketin kurucuları şunlardır:

Mebus Vehbi Beyefendi, Hamzabeyli-zâde Ziya Beyefendi, Müftü İbrahim Efendi Hazretleri, Perek-zâde İbrahim Efendi, Koçhisarlı Müfti-zâde Hayrullah Efendi, Osman Bey-zâde Tahir Efendi, Hacı Hatip-zâde Hacı Esat Efendi, Muhittin Efendi-zâde Halid Efendi, Eskilli Mustafa Efendi, İmaretli Veli Efendi-zâde Mehmet Efendi, Hacı Ahmet Efendi-zâde Agâh Efendi, Alibuçuk-zâde Kuddusi Efendi, Perek-zâde Ömer Hami Bey, Alibuçuk-zâde Abdülkadir Efendi, Alibuçuk-zâde Ethem Bey, Mehmet, Halil, Hüsnü, Eskilli Hacı Mecit-zâde Hacı Recep Efendi, Müfti-zâde Ramazan Efendi, Hacı Osman Efendi-zâde Mehmet Efendi, Kunduracı Yusuf Usta, Çimeli'den Hacı Sülük oğlu Molla Mehmet, Yapılcanlı Haydar Efendi, Eşmekyalı Tosun Bey, Sandık Emni Borlu Tahsin Efendi, Tabanlı-zâde Mehmet Efendi, Hacı Ahmet Efendi-zâde Yakup Efendi, Kadı-zâde Hacı

Mehmet Efendi, Battal oğlu Mehmet mahdumu Mevlüt Ağa, Terzi-zâde Ruşen Efendi, Alaybey-zâde Mehmet Hasan Efendi, Kasap Hasan Hüseyin Ağa, Küçük Bölcek Mahallesi'nden Abdussamed oğlu Mehmet Ali Ağa, Küçük Bölcek Mahallesi'nden İsa oğlu Hacı İmam Hüseyin Ağa, İsmailağa Tolu'ndan Hüseyin oğlu Zekeriya Efendi, Şakir Efendi-zâde Agâh Efendi, Kazıcık Tolu'ndan Tebrük oğlu Mehmet Ağa, Buçuk-zâde Ahmet Efendi mahdumu Yakup Efendi, Hamzakadı-zâde Hamza Efendi, Hacı Veysel Ağa-zâde Rafet Efendi, Hacı Kâni Efendi mahdumu Çapan Efendi, Ökçesiz-zâde Ethem Efendi, Düğüzlü Hacı İbrahim oğlu Hacı Süleyman Ağa, Alibuçuk-zâde Kâzım Efendi, Osman oğlu hacı İbrahim Efendi, Hatipoğlu Tolu'ndan Alibaz oğlu Ömer Ağa, Acem Köse'li Mahallesi'nde Kadı-zâde İbrahim Ağa, Hamza-zâde Tahir Kazım Efendi, Baytar müfettişi Hüseyin hasan Bey, Hacı Veysel Ağa-zâde Hicabi Efendi, Taşpınarlı İbrahim Efendi mahdumu İzzet Efendi, Taşpınarlı Durmuş Ali Ağa, Tokarızlı Ethem Çavuş, İhlaralı Osman oğlu Hamza Efendi, Babaoğlu Ahmet Ağa, Demirci Köylü Pir Ali Oğlu Şammaz Ağa, Kavurmacı oğlu Hasan Ağa, Karagöz oğlu Abdullah Ağa, Eşmekyalı, Mehmet Bey-zâde Hüseyin Bey, Eşmekyalı İbrahim Bey-zâde Memduh Bey, Eşmekyalı Tahir Bey-zâde İbrahim Bey, Eşmekaya eşrafından Hacı Ahmet Ağa, Aksaray Belediyesi, Aksaray İdare-i Hususiyesi, Aksaray Su Komisyonu, Konya Mebusu Musa Kâzım Efendi Hazretleri, Konya Mebusu Kâzım Hüsnü Beyefendi, Eskişehir Mebusu Emin Bey, İmaretli Hacı Ahmet Ağa-zâde Mustafa Efendi, İmaretli Veli Efendi-zâde Halil Efendi¹.

¹ 1959 yılında yayımlanan şirket statü kitapçığına göre müessislerde değişiklikler olmuştur. Mebus Vehbi, Hamza Beyli Zade Ziya, Müftü İbrahim, Perek Zade İbrahim, Koçhisarlı Müftü Zade Hayullah, Osman Bey

Zade Tahir, Hacı Hatip Zade Hacı Esat, Muhittin Zade Halit Eskilli Mustafa, İmaretli Celi Zade Mehmet, Hacı Ahmet Zade Avni,, Ali Buçuk Zade Kuddus, Perek Zade Ömer Hami, Ali Buçuk Zade Abdülkadir, Ali Buçuk Zade

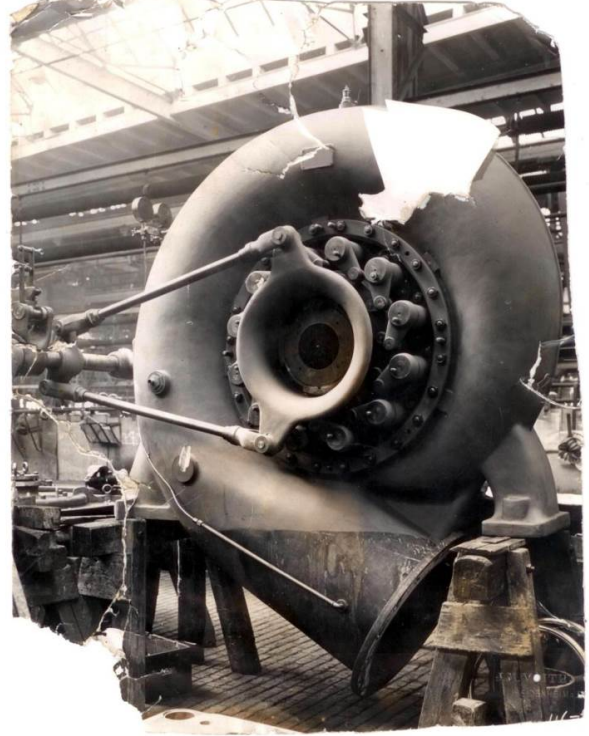
Azm-i Millî T.A.Ş. Hidroelektrik Fabrikası'nın Faaliyete Geçiş

Azmi Millî T.A.Ş. elektrik işletmesini AEG Türk Anonim Elektrik Şirket-i Umumiyesi ile anlaşarak hayata geçirmiştir. Mum ve gaz lambalarına mahkûm bir şehrin bir anda teknolojinin ürünü olan elektriği kullanması elbette çok önemlidir. Sevinçlere gark olan Aksaraylılar elektrik nimetini doyuya yaşamışlardır.

Güçünkaya Köyü'nde, boğaz denilen mevkide kurulan elektrik tesisatı hakkında Vali Ziya Bey'in izahatı şöyledir:

“Elektrik tesisatı için boğazdaki Aksaray ırmağı mecrasında sekiz yüz metrelik cetvel (su kanalı) yapılmış, bu cetvel vasıtasıyla saniyede asgari dört metre mikap (küp) su akmaktadır. Türbindeki sukut-u irtifa 14,64 metredir. Türbinin ağzı 1,94 metre kutrunda (çapında) olup gittikçe darlaşarak 0,75 metreye kadar iner. Türbinin helezonundan geçen suyun kuvvetiyle dinamo, dakikada 500 devir yapmaktadır. Türbin tertibatı iki helezona munkasım (bölünmüş) ise de şimdilik birisi sağır bırakılmıştır. Dinamoda istihsal edilen kuvvet 15.000 voltur. Bu kuvvet, teller

vasıtasıyla Aksaray un fabrikasındaki transformasyon dairesine giriyor. Oradan hem un fabrikasını tahrik ve hem de kasabayı tenvir etmektedir. Şimdilik 300

bargir kuvvetinde (beygir gücü) olan bu kudret, günde 30 bin kilo un öğüten fabrikayı ve şehir tenviratını idare ettikten başka hayli miktarı tasarruf edilmektedir” (Sapancalı, 1928: 37-38).

Sapancalı, eserinde bu kısmın altında “Bir mütehassısın ifadesine göre cetvele daha 400 metre ilave edilir, suyun sukutu da 20 metreye iblağ

Etem, Mehmet, Celal, Hüsnü, Necmettin, Hacı Şeyh Ağa Zade Şükrü, Şskelli Hacı Mecit Zade hacı Recep, Müftü Zade Ramazan, Hacı Osman Zade Hacı Osman, Nisari Zade Rıza, Ateş Zade Hadi, Belediye reisi Abbas Zade Mehmet, Kunduracı Yusuf Usta, Çimeli'den Hacı Sülükoğlu Molla Mehmet, Babilcan'lı Haydar, Sandık emini Bor'lu Tahsin, Tabanlı Zade Mehmet, Battaloğlu Mehmet mahtumu Mevlüt Ağa, terzi Zade Ruşen, Kasap Hasan Hüseyin Ağa, Küçük Bölcek Mahallesi'nden İsa oğlu Hacı İmam Hüseyin, şakir Zade Agah, Bıçak Zade Mehmet mahtumu Yakup, Hacı Veysel Zade Rifat, Ökçesiz Zade Etem, Düküzlü Hacı İbrahim oğlu Hacı Süleyman Ağa, Osman oğlu Hacı İbrahim, Hatip oğlu

Tulinden Aliboğlu Ömer, Acem köseli mahallesi'nden Feyzi Zade İbrahm, Baytar Müfettisi Hüseyin Hüsnü, Hacı Veysel Ağa Zade Hicabi, Taşpınar'lı İbrahim mahtumu İzzet, Taşpınar'lı Durmuş Ali, Tokarezli Ethem Çavuş, Babaoğlu oğlu hacı Ahmet, Kavurmacı oğlu Hasan, Karagöz oğlu Abdullah, Eşmekaya'lı İbrahim Zade Memduh, Eşmekaya eşrafından Hacı Mehmet, Aksaray Belediyesi, Aksaray İdare-i Hususiyesi, Konya Mebusu Musa Kazım, Konya Mebusu Kazım Hüsnü, Eskişehir Mebusu Emin, İmaretli Hacı Mehmet Zade Mustafa, İmaretli Veli Zade Halil, T.C. Ziraat Bankası. Azm-i Milli T.A.Ş, Statüsü, s.3.

edilirse garbi Anadolu'yu bir elektrik şebekesiyle idare edermiş” diye ek bilgi daha vermiştir. Yine bu eserden o gün itibariyle elektriğin bir kilovatının halka 11 kuruşa verildiği de öğrenilmektedir.

Aksaray, Azm-i Milli T.A.Ş.’nin elektrik tesisi faaliyete geçmeden evvel, birçok şehir gibi gaz lambaları ile aydınlanıyordu. O günleri yaşayan F.Zeki Perek’in anılarına göre:

“Kıymetli mebus Vehbi Çorakçı’nın eseri olan elektrik barajı ve tesislerinin Aksaray hayatında ne büyük değişimler yaptığına ben şahit olmuşumdur. Daha önce sokaklarda ışık yoktu.

Evlerde gaz lambaları yanardı. Karanlık ve dolaşık sokaklarda dolaşmak ayrı bir alışkanlık isterdi. Meraklıları içinde mum bulunan (fanus) kullanırlardı. Davetlerde ve özel günlerde içlerinde birkaç mum bulunan iri fanuslar kullanıldığını hatırlarım. Bunu kalabalığın önünde bir adam taşırdı. Evlerde iri, ufak lambalar yakılır, ahırlarda daha çok mum kullanılırdı. Akşam yaklaşırken lambalara gaz koymak, islenmiş lamba şişelerini temizlemek özel bir görev teşkil ederdi.

Lambaların alevi fazla çıkarsa şişe derhal çatlardı. Yenilemek gerekirdi. Elektrik her şeyi değiştirdi. Benim babam merhum yeniliğe pek hevesli olmadığı için bizim ev elektriğe en son kavuşan evlerden oldu. Fakat kendi özel dairesini (hariciyeyi) yaptırdıktan sonra iki ev arasında zil yaptırmayı da ihmal etmemişti.

Birisini isteyeceği zaman zile basardı. Yemeklerden sonra kendi kahvesini mangalında yapardı. Son zamanlarda elektrikli hayata alışınca,

bir elektrikli ızgarada kahve pişirmeye de alıştı. Yemekten sonra ızgarayı derhal prize takardı. Fakat eve buzdolabının girmesi çok sonraları gerçek olmuştur” (1998: 125).

Aksaray Vilayet Gazetesi, 1926-1933 arasında toplam 325 sayı yayımlanmıştır. Gazetede Azm-i Milli T.A.Ş. hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır.

Aksaray Vilayet Gazetesi’nin ilk sayısında, ilk makalesi, “Günaydın Kardeşler” olmuştur. Makalede özet olarak “şu ilk makaleyi “Günaydın” ser levhasıyla yazmaklığımızın sebebi muhasebeyi, şerefini aydınlık içinde refah ve saadette uzatmak temennisini izharla beraber kasabamızdaki elektrik tenviratından dolayı vilayetimizde de artık gecelerimiz gündüz vakitlerimiz bir olduğunu telmih ve işaret içindir.

Aksaray ve Aksaraylılar için bu ne bahtiyarlıktır. Hüsn-i niyetimiz, müşterek mesaimiz bize ne çabuk

Türbinler gelmeden önce fotoğrafları gelmişti

mükâfatını, nurlu yüzünü gösterdi” denilmiştir. Yazının devamında Ulu Irmak’tan elde edilen elektriğin ne kadar mühim olduğunun altı devamlı

çiziliyor ve bu ilerlemenin cumhuriyet idaresine ait olduğu belirtilmiştir (AVG, 19 Ekim 1926: 1).

Aksaray Vilayet Gazetesi’nin 10 numaralı sayısında elektriği tanımayan halk için aydınlatıcı bir makale neşredilmiştir².

² Aksaray Vilayet Gazetesi’nin 10 numaralı sayısında elektriği tanımayan halk için aydınlatıcı bir makale neşredilmiştir. “Elektrik” isimli bu makalede şöyle denilmektedir:

“Cumhuriyetimizin halkı himayesi sayesinde artık memleketimiz dahi bir elektrik memleketi oldu. Elektriğin ne demek olduğunu köylerimize varıncaya kadar herkesin bilmesi, anlaması lazımdır. Öyle ya birimizde bir elektrik kudreti var. Bu elektrik kuvvetine kudret derler. Gözle görülmüyor, elle tutulmuyor. Bir çocuk bile sormaz mı ki; bu dünya kadar makineleri boğazda iki saat uzaktan direkler üzerinde gelen bu ince teller nasıl döndürüyor. Kabil midir? Bu vesile ile onun anlayabileceği bir dille cevap vermezsen Arnavut’un gramofon dediği gibi (bunu yapan Amerikalı makinenin içindedir) o söylüyor, tarzında anlar, cevabını kendi kendisine bulur, bu yanlış cevabı verdirmemek için anlaşılabilir bir lisan ile elektrik hakkında biraz malumat vermeyi faydasız görmüyoruz.

Vereceğimiz malumat mesleğimizi ilan ettiğimiz veçhile halk için, köylü için olduğundan birer bilgi kıyasıdır. Sakın ilim erbabı, fen erbabı darılmasınlar. İnsanlar kendilerine yardımcı olmak üzere, sudan, havadan, ateşten fayda bulmak yolunu aramışlardır. Su değirmenleri, yel değirmenleri, su küreleri icat edilen kendisine daha çok yar olan aklıyla danışmış, almış, vermiş nihayet tabiatından yani sudan, havadan, ateşten kuvvet almaya muvaffak olmuştur.

Akıllı insanlar kendi zayıf kolu pek az kuvveti yerine böyle aklıyla makineleri icat ede ede bir hale gelmiş ki; bulguru elden, yağı gülden tabiri veçhile bir adam on, yüz, bin ve belki on bin adam kuvvetini bu makinelerden bulup çıkarmış. Öyle ki; dedelerimiz mezarlarından başlarını kaldırsa mutlaka (mahşer olmuş) dedirtecek kadar bir hal meydana gelmiştir. Artık kabil midir ki; ey köylü sen bu zamanda yalnız kendi kuvvetinden geçinebilesin?!... Sözümler elektrik içindi değil mi? Yukarıda dedik ki son zamanlar insanlar ateşten de istifade yollarını aramış, bulmuştur. Malumdur ki kuvvet ateşin kendisinden değil, çıkardığı hararet yani sıcaklıktan alınır. Demek ki, hararet herhangi bir şeyi harekete geçirir. Mademki aklımızla bunu bulduk. Marifetin ateşin hararetinde olduğunu anladık yine aklımız bize der ki: hararet yalnız ateşten, soğuk da ellerinizi ovarken sıcak oluyor. Bu nedir? Demek ki; bu bir şeyin diğer bir şeye sürülmesinden de sıcak çıkıyor. Bu hararet gözle görülmüyor. Nereden geliyor ha!.. Şimdi aklımız erdi. Dünyada gözle görülmeyen ve bizim hissimizle anlaşılmayan gizli bir kuvvet daha varmış bunu da su, hava, ateş gibi buldururuz, çoğaltırız, işimizde kullanırız.

Aklımız derhal bize şefkatli elini uzattı. Dedi ki, sen küçük ellerini birbirine sürtüyorsun, bir hararet çıkıyor. Bunu büyült, harareti de büyük yaparsın. Ne yapalım ne yapmayalım dedik. Pek uzun demir telleri getirip, büyük tekerleğe sardık. Bu tekerlek de diğer maden parçasına süründürü süründürü döndürdük. Baktık ki büyük bir hararet çıktı... İşte elektrik budur!..

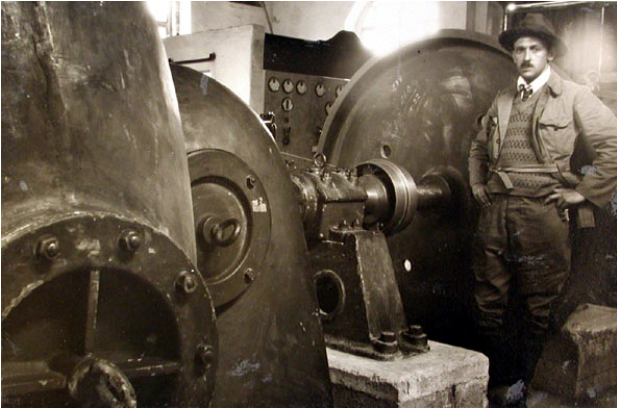
Bu elektriği demir tellerle herhangi bir tarafa gönderirsek oraya bir kuvvet oluşturur. Gördüğümüz makineleri döndürürüz. Bulduğumuz her şeyi ölçmek, tartmak, istediğimiz yere istediğimiz kadar kuvvet vermek lazımdır. Bunu ne yapalım? Elle tutulmuyor. Elle tutulmuyor, gözle görülmüyor. Bunu da çıkardığını anladığımız kuvvetine göre teşbih ile ancak tarif edebiliriz. İçi pürüzlü bir su borusu ile yine içi pürüzsüz cıvalı ikinci bir su borusu ele alalım. İkisine de birden aynı miktarda su salıverelim. İkinci pürüzsüz cıvalı borudan su daha çabuk öbür başa çıkar değil mi? İşte bu süratle elektrik dilinde amper kuvveti derler. Karşılığı litredir. Elektrik akımının şiddeti me’asinedir. Bu amper şiddeti İstanbul’un elektriğinde 110, bizim elektriğimizde 220’dir. Bizimki bir misli daha fazladır. Yukarıda dediğimiz borularda, karşılaştığı pürüze göre bir milimetresine günde bir altmış metre uzunluğundaki vahit kıyastaki akıntısında ohm kuvveti denilir. Geçtiği tel ne kadar uzun olursa karşısına çıkan mâniolar o kadar çok, ne kadar geniş olursa bu mâniolar o kadar az olur. Şu hâlde elektrik telleri ne kadar kalın olursa o kadar faydalıdır. Buradan gelen bir su herhangi bir kapalı yere giderse oraya dolar, birikir. Sokuldukça havuzdaki suyu kesilir. İşte elektriğin de böyle bir havuzu vardır. Bunun yükselişine volt denir. Mukabili metredir. Su bir havuza yayılır. Yayılan havuzun duvarları kuvvetsiz olursa suyun baskısından yıkılır, değil mi? İşte bu baskın yani tazyik dahi volt derler. Tazyik ne kadar çok olursa cereyan yani itme kuvveti de o kadar çok olur. Kaldı ki kilovat. Bunu nasıl anlatalım. Yine sudan imdat. Su borusundan saniyede 10 litre su geliyor. Havuzda da iki metre su birikmiş. Şimdi harca ne kadar su verebiliriz. 10 adedini ikiye darp edersek yirmi litre olduğu anlaşılır. İşte bunu elektriğe döndürürsek buna elektrik lisanında kilovat derler. Amper kuvvetinin volt kuvvetine darbindan çıkar. Bizim şimdilik boğazda bir türbin ile elde ettiğimiz kuvvet 15.000 kilovattır. Bir kilovat bir saatte 1000 mum kuvveti yakar. Bildiğimiz beş numaralı gaz lambası beş mum kuvvetidir. Demek oluyor ki; bir kilovat 200 lambanın bir saatte yanışına bedeldir. Hesap edersek 3 milyon lambayı bir saatte yaktığımızda ne kadar gaz yağı gidiyorsa bizim şimdiki elektrik kuvvetimiz o kadar gaz yağı tasarruf ediyor. O kadar gaz yağının yapabileceği işi

Alman Mühendis Mösyö Hayer Rasberg makinalar hakkında izahat verirken. (TTK arşivi)

Elektrik ve Un Fabrikası'nda bulunan makinelerin faaliyeti ile alakalı Mösyö Hayer Rasberg ile Aksaray Vilayet Gazetesi müdürü ve muharririnin yaptığı röportajı aynen aktarmanın hem o günün elektrik teknolojisi hem de yerel basın çalışmaları hakkında bilgi edinme adına isabetli olacağı kanaatindeyiz.

—Memleketimizde bu neslin iktisat abidesinin kudret ve kabiliyeti hakkında malumat itasını Alman mühendislerinden Mösyö Hayer Rasberg'ten rica etmiştim. Nezaket-i mahsusasıyla zirdeki(aşağıdaki) izahatı lütfettiler:

Azmi Millî T.A.Ş. Elektrik Santrali (TTK Arşivi).

yapıyor. Bir kere tasavvur edin. Cumhuriyet bize ne büyük işler yapmıştır. Bu kuvvet gün geçtikçe ihtiyacımız arttıkça daha çoğalacaktır. Şimdilik gaz yağından beş on misli ucuz ışık elde etmiş oldunuz, elektriğin de ne demek olduğunu anladınız. İlim öğreninceye kadar zordur. Öğrendikten sonra böyle kolaydır. Bu elektrik bahsi bizde en yüksek mekteplerde okutuluyor. O da yarımız layıkıyla anlayamazdık. Çünkü bize ana lisanıyla söylemezlerdi. Böyle çok bilen, hiçbir şey anlatmayan efendinin bize hizmetçisini çağırarak "leb deryaya git, sefinenin gelip-

Kuvvet-elyevm Ulurmak üzerinde müessis elektrik santralimizde üç yüz bargir kuvvetinde bir su türbini mevcut olup santral tarz inşası ilerde fazla kuvvete ihtiyaç his sedildiği takdirde ikinci bir türbinin vaz'(koyma) ve bu suretle beş yüz ile altı yüz bargire kadar tezyidine müsait bir surettedir. Burada en ziyade nazar-ı itibara alınacak nokta kuvvetli bir su setti ve fenni bir kanaldır. Hâlihazırdaki kuvvetten Azm-i Millî Şirketi'nin değirmeni ancak yüz bargir sarf ediyor. Aksaray Vilayet-i Encümeni belediyenin projesine nazaran şehrin tenviri için de yalnız yüz bargirlik (beygirlik) kuvvete ihtiyaç vardır.

Binaenaleyh yüz bargir kuvvetimiz boş yere muattal kalıyor. Bunun için bu kuvvetle civarımızdaki Nevşehir'i tenvir etmek kolayca kabildir. Burada yalnız 35 bin voltluk yer hattı ve biri Nevşehir'e inşa olunacak diğeri de boğazdaki santralde olmak üzere iki transformatöre ihtiyaç vardır. Bunun için lüzumu olan masarifatı Nevşehir ve Aksaray Belediyesi'nin deruhte etmeleri menfaatleri icabınadır.

—Bu yardım kâfi midir?

Aynı zamanda hükümetimizin de yardımı rica edilmelidir. Bu suretle atılan ilk adımla ileride şimale doğru kol atmak ve tedrici bu surette o havaliye lazım gelen elektrik kuvveti tevzi ederek Yahşihan'da tesisat ile irtibat temin etmek, aynı zamanda Kızılırmak'ta inşası tasvir olunan büyük santral ile bağlanmak pek kolay ve istifadeli

gelmediğini anla demiş, herif peki deyip çıkmış anladığını yapmış, gelmiş. Efendim, sevkîyeye gittim. Leblebinin döbisi ne dindar dedi, demiş. Tıpkı bunun gibi ilim ilim diye korkarız. Git kiminin gelip-gelmediğini anla diyeydi, anlatırdık. Anlaşılan bir işi yapmaktan kolay ne var? İlmi de bir kere böyle ana lisanında anlarsanız göreceksiniz ki ne kadar tatlıdır ve ne kadar kolaydır. Artık ey aziz köylü siz de bir elektrik mütehasısı oldunuz, değil mi? Öyleyse var olsun bilgi!" (AVG, Nr:10 (22 Aralık 1926: 1).

olacaktır. Hattın bu suretle temdidi esnasında kuvvetimiz kâfi gelmediği takdirde yukarıda arz edildiği veçhile santralimiz ikinci bir türbine vaz' (koyma, yerine koyma) ile bu mesele halledilebilir. Bu tesisat bize tabîi ve basit bir surette Ankara-Konya arasındaki havaliyenin elektriklenmesini temin edecektir. Bu tarzda bağlanma, hattın her zaman için hem Yahşihan hem de Aksaray, icabında da Konya'dan elektriklenmesi imkânı bahşedilecektir. Farzımuhal bir mânia zuhurunda (harp gibi) yalnız bir noktadan hattın toparlanması kabil olacaktır.

—*Bu hayâli projenin de hakikat olabileceğine kani misiniz?*

Bu fikirler birer hayal olmayıp, bilakis ihtiyaç dolayısıyla ve halkın elektrikten göreceği istifade dolayısıyla kendiliğinden tedrici bir surette yapılacak hakiki ve tabîi projelerdir. Zikre şayan ikinci bir nokta da Aksaray tesisatı dolayısıyla bir takım yerli amelenin direk tedarik etmek ve direk dikmek işlerinde peyda etmiş oldukları ihtisas dolayısıyla masarifin bir kısm-ı mühimmenin memlekette kalacağı, yalnız makinelerin celbidir. Lüzumu olan bakır kabloların ise İstanbul'dan tedariki kabildir.

—*Gösterdiği nezakete ve ita ettiği malumata teşekkürle kendilerinden ayrıldım. (H.S.)*

Elektrik, hayatı doğal olarak kolaylaştırmıştır. Bayram kutlamalarında gaz lambalarıyla, loş ışıktaki program tertip eden yetkililer elektrikle rahat bir nefes almışlardır. Halk Fırkası ve Kütüphane bu kutlamalarda ampullerle aydınlatılmıştır (AVG, Nr: 108 (31 Ekim 1928)).

